

КОРМОРАН С ИМЕТО НА СЕРДИКА

ЗЛАТОЗАР БОЕВ

Убеден съм, че всички, които познават по-добре систематиката на пеликановите птици, биха се учудили. Сред 32 вида корморани такава птица няма! Въщност нямаше дотпреди три години, откогато тази птица завинаги влезе в каталогите на палеонитологозите — специалистите, изучаващи палеонтологията и еволюцията на птиците. Тя, т. е. нейните костни останки, били извлечени от древните земни пластове преди около 20 години. Почти цяло десетилетие те стояха непроучени в научните сбирки на Националния природонаучен музей в София. Едва в 1980 г. българският палеонтолог Иван Николов показва тази интересна находка на световноизвестния съветски па-

леонитолог проф. д-р Николай Бурчак-Абрамович. От съвместната им почти две годишна работа над нея се родила научната статия, в която двамата специалисти предложили на своите колеги от целия свят намереният изкопаем корморан да бъде наречен на името на древна Сердика. Но защо точно на Сердика? Защото находката произлиза от западната част на Софийското поле (днешното село Храбърско).

И така — *Falakrokorax serdiensis* — в превод — сердикийски корморан. Какво знаем за него? Птицата е живяла по някогашните брегове на българските земи преди около 6 млн. години. Засега находката включва най-древните птичи останки, из-

Част от намерените кости на сердикийския корморан

Сн. В. Хазан

вестни от България. По своите биологични особености и външен вид птицата малко се отличава от съвременните корморани. След смъртта на птицата тялото ѝ вероятно е било носено от водата, където се разпаднало на части. След 6 млн. години в ръцете на специалистите попаднала само част от вкаменилите се кости на предното ѝ поясче. Със своите особености в устройството на скелета — раменната, лакътната, коракоидната и гръдената кост, едната ѝ лопатка, както и 3 шийни прешлена — тя се е отличавала значително от най-близките ѝ родствени видове — известните на палеорнитолозите 23 вида изкопаеми корморани от плиоценската епоха. А самата тя била дори „малко“ по-древна — от края на миоцената. Внимателното разглеждане на ставните повърхности на костите ѝ, техните размери и скулптурата им показали, че намерените части от скелета принадлежат на нов неизвестен за науката вид корморан. А такова събитие не се случва на всеки.

Сердийският корморан бе първата изкопаема птица от България, призната за нов самостоятелен и неизвестен вид за световната наука. Затова уникалните му останки са безценни и засега могат да се видят единствено в Националния природонаучен музей в София. Въпреки че е изчезнал вид, той прилича твърде много на гугутката. Да! Най-обикновената за нас гугутка преди около 150 години е станала известна за първи път на европейските орнитолози по материали, събрани от България — от пловдивските тепета. Дотогава никой от изтъкнатите по онова време специалисти на континента не е знаел за съществуването на тази толкова миловидна и доверчива птица (пък и тя едва започвала грандиозното си разселване из европейския континент). Оказва се, че както преди век и половина все още има място за открития и в най-развитата зоологична дисциплина — орнитологията!

СОЯТА — ФУРАЖ И ХРАНА

СТЕФКА ДИМИТРОВА

Някои не я познават, въпреки, че тя е едно от най-старите културни растения. Била е известна на китайците преди повече от 5000 години преди новата ера и е едно от петте свещени растения (заедно с ориза, пшеницата, ечемика и просото). Получила е име то си от китайската дума соу — „голям боб“.

В Европа соята става известна след международното изложение във Виена (1873), на което китайците излагат много произведения от семена на соя.

Първите опити за отглеждането ѝ в България се правят през 1905—1908 г. в Опитната станция „Образцов чифлик“. В 1917 г. проф. Асен Златаров отглежда два декара соя в с. Сестримо, Пазарджишко (получава по 180 кг от декар). Отглеждането на соята в нашата страна е свързано с основаването на специализирано търговско акционерно дружество „Соя“ (1934) за производство и

износ. Тогава се създават и първите български сортове: „Павликени 1“, „Павликени 2“, „Павликени 502“, „Павликени 519“. Понастоящем площите, засети със соя, не прекъснато се увеличават, а добивите нарастват с бързи темпове. По добив от декар България вече заема едно от първите места в света, а в някои АПК (Павликени, Сливо поле и др.) се получават рекордни добиви от десетки хиляди декара.

Ценността на соята се обуславя от това, че съдържа осемте незаменими аминокиселини за изграждането на протеина у животните и человека и от ниското съдържание на холестерол. По състав соевият белтък стои близо до животинския. Аминокиселините лизин, хистидин, аргинин, метионин, фенилаланин и триптофан са в процент, близък до този на белтъка на яйцето. Соята съдържа още фосфатиди, мастно разтворими витамини, каротиноиди и др. Витамин B₁ в семената на соята е три пъти